

ความรู้ด้านสุขภาพของผู้ป่วยมะเร็งนรีเวชที่เกิดอาการชาปลายมือปลายเท้าจากการได้รับยาเคมีบำบัดกลุ่ม Paclitaxel

ณิศา แสงกิตติไพบูลย์ พย.ม.

ชญานันท์ ทิพย์ละมัย พย.บ.

ลาวัลย์ เขยชม พย.ม.

อมรรัตน์ ยूरยาท พย.บ.

บทคัดย่อ การศึกษาความรู้ด้านสุขภาพของผู้ป่วยมะเร็งนรีเวชที่ได้รับยาเคมีบำบัดกลุ่ม Paclitaxel นี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความรู้ด้านสุขภาพเกี่ยวกับการดูแลตนเองเมื่อผู้ป่วยมะเร็งนรีเวช เกิดอาการชาปลายมือปลายเท้าจากการได้รับยาเคมีบำบัด กลุ่ม Paclitaxel ในโรงพยาบาลมะเร็งลพบุรี ซึ่งกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ป่วยมะเร็งนรีเวชที่ได้รับยาเคมีบำบัดกลุ่ม Paclitaxel ที่มีอาการชาปลายมือปลายเท้า ในโรงพยาบาลมะเร็งลพบุรี โดยรวบรวมข้อมูลจากผู้หญิงที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป จำนวน 81 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเพื่อการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถาม ซึ่งผู้วิจัยสร้างและพัฒนาจากแบบประเมินแนวคิด ความรู้ด้านสุขภาพ 6 ขั้นตอน ของกองสุศึกษา กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข เครื่องมือมีค่า IOC 0.98 และ Cronbach's Coefficient Alpha 0.94 เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการให้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 81 ราย ตอบแบบสอบถามระหว่างเดือนพฤษภาคม 2567 ถึง สิงหาคม 2567 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนา และการทดสอบความสัมพันธ์ด้วยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบสเปียร์แมน ผลการศึกษา พบว่า ความรู้ด้านสุขภาพโดยรวมไม่มีความสัมพันธ์กับอาการชาปลายมือปลายเท้าจากการได้รับยาเคมีบำบัดกลุ่ม Paclitaxel ของผู้ป่วยมะเร็งนรีเวช โรงพยาบาลมะเร็งลพบุรี ($r=-0.089$, $P=0.429$) การศึกษานี้จะเป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผนรูปแบบการช่วยเหลือให้คำแนะนำให้เกิดความเข้าใจ และจัดการอาการชาปลายมือปลายเท้าของผู้ป่วยมะเร็งนรีเวชที่ได้รับยาเคมีบำบัดกลุ่ม Paclitaxel ให้สามารถเผชิญกับอาการชาปลายมือปลายเท้า ป้องกันภาวะแทรกซ้อนอื่น ๆ ให้สามารถผ่านพ้นระยะอาการดังกล่าวต่อไป (วารสารโรคมะเร็ง 2568;45:122-134)

คำสำคัญ: มะเร็งนรีเวช ยาเคมีบำบัดกลุ่มแพกคลิแทกเซล ความรู้ด้านสุขภาพ อาการชาปลายมือปลายเท้า

งานการพยาบาลผู้ป่วยใน กลุ่มงานการพยาบาลผู้ป่วยใน โรงพยาบาลมะเร็งลพบุรี

วันที่รับบทความ 12/03/2568, วันที่แก้ไขบทความ 04/04/2568, วันที่ตอบรับบทความ 28/10/2568

Health Literacy of Gynecological Cancer Patients Experiencing Numbness in Hands and Feet Due to Receiving Paclitaxel Chemotherapy

by Nipa Sangkittipaibun M.N.S., Chayanun Thiplamai B.N.S., Lawan Choeychom M.N.S., Amornrat Yurayat B.N.S..

Inpatient Nursing Work, Inpatient Nursing Group, Lopburi Cancer Hospital

Corresponding author: Chayanun Thiplamai (toy.yanun@gmail.com)

Abstract This descriptive study aimed to examine the health literacy regarding self-care practices for managing experiencing of numbness in the hands and feet due to receiving Paclitaxel chemotherapy at Lopburi Cancer Hospital. The study sample consisted of 81 female gynecologic cancer patients aged 18 and above, who were receiving Paclitaxel chemotherapy and experienced symptoms of numbness in the hands and feet. Data were collected using a questionnaire developed by the researcher, based on a review of relevant literature and theories, as well as the Health Literacy Assessment Tool, which consisted of six steps from the Health Education Division, Department of Health Service Support, Ministry of Public Health. The instrument demonstrated high content validity (IOC = 0.98) and reliability (Cronbach's Alpha Coefficient = 0.94). The data collection period was from May to August 2024. Descriptive statistics and the Spearman's rank correlation coefficient were used for data analysis. The study results indicated that there was no significant relationship between the participants' health literacy regarding access to information and health services, understanding information and services, verifying information, communication and social support, and self-management in alleviating the severity of numbness in the hands and feet due to Paclitaxel chemotherapy ($r=-0.089$, $P=0.429$). This study provides foundational information for designing strategies to improve health literacy among gynecologic cancer patients undergoing Paclitaxel chemotherapy. The findings highlight the need for guidance and support to enhance patients' awareness and management of numbness in hands and feet, helping to prevent complications, and ensure patients can manage their symptoms effectively. The results also serve as a basis for healthcare providers to promote appropriate health literacy and increase access to quality health services for patients. (*Thai Cancer J 2025;45:122–134*)

Keywords: gynecologic cancer, paclitaxel chemotherapy, health literacy, numbness in hands and feet

บทนำ

สถาบันมะเร็งแห่งชาติรายงานสถิติโรคมะเร็ง ปี 2564¹ พบว่ามะเร็งที่พบบ่อยที่สุดที่เกี่ยวข้องกับอวัยวะสืบพันธุ์สตรี ได้แก่ มะเร็งปากมดลูกเป็นอันดับ 1 และจากรายงานสถิติโรคมะเร็งโรงพยาบาลมะเร็งลพบุรี ปี 2565 ผู้ป่วยโรคมะเร็งในเพศหญิงรายใหม่ พบโรคมะเร็งปากมดลูกเป็นอันดับที่ 2 จำนวน 343 ราย¹ โดยการรักษาด้วยยาเคมีบำบัดมีบทบาทสำคัญในการรักษามะเร็งทางนรีเวช โดยเฉพาะยากลุ่ม Paclitaxel ซึ่งมักก่อให้เกิดอาการข้างเคียง² ที่มีผลกับเซลล์ที่มีการเจริญเติบโตหรือแบ่งตัวเร็ว จึงทำให้เกิดอาการข้างเคียงที่สำคัญได้แก่ อาการชาปลายมือปลายเท้า ปวดกล้ามเนื้อ ผื่นแพ้ คัน/อาเจียน เบื่ออาหาร เยื่อช่องปากอักเสบ ภูมิคุ้มกันต่ำ และเลือดออกง่ายได้ เป็นต้น จากการซักประวัติและการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้ป่วยมะเร็งนรีเวชที่ได้รับยาเคมีบำบัดกลุ่ม Paclitaxel ในหอผู้ป่วยใน โรงพยาบาลมะเร็งลพบุรี พบว่าอาการ ชาปลายมือปลายเท้า รบกวนต่อการดำเนินชีวิตของผู้ป่วยทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และจิตสังคมมากที่สุด อาการดังกล่าวสามารถเป็นตัวทำนายการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย ความล้มเหลวในการรักษาและผลการรักษา จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ผู้ป่วยที่มีความรอบรู้ด้านสุขภาพสูงจะสามารถเข้าถึง เข้าใจ และประเมินข้อมูลเกี่ยวกับอาการชาปลายมือปลายเท้าที่เกิดจากยาเคมีบำบัดได้ดีกว่า ทำให้ทราบว่าอาการนี้เป็นผลข้างเคียงที่ต้องเฝ้าระวังและจัดการ มีการตัดสินใจเลือกวิธีการจัดการที่เหมาะสม ความเข้าใจที่ถูกต้องจะช่วยให้ผู้ป่วยตัดสินใจเลือกวิธีการดูแลตนเองที่ได้รับการแนะนำ แทนการใช้วิธีที่ไม่ถูกต้อง ผู้ป่วยที่มีความรอบรู้สูงจะสามารถสื่อสารอาการและความรุนแรงของอาการชาปลายมือปลายเท้ากับทีมสุขภาพได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้ได้รับการปรับแผนการรักษาหรือการจัดการอาการที่เหมาะสมได้ทันเวลาที่ ความเข้าใจในประโยชน์ของการดูแลตนเองตามคำแนะนำ ทำให้ผู้ป่วยมีความมุ่งมั่นและสามารถปฏิบัติตามแผนการดูแลตนเองอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องเป็นหัวใจสำคัญของการจัดการอาการเรื้อรังเป็นการเพิ่มคุณภาพชีวิตผู้ป่วย³ ซึ่งเป็นเป้าหมายหลักในการดูแลผู้ป่วยกลุ่มนี้ และช่วยให้ผู้ป่วยสามารถรับยาเคมีบำบัดได้อย่างต่อเนื่องตามแผนการรักษา ความเชื่อมโยงโดยตรงกับความสำเร็จของการรักษา ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเรื่องของการรู้ด้านสุขภาพ ซึ่งเป็นปัจจัยที่สามารถนำมาใช้ในการทำนายหรือส่งเสริมพฤติกรรมการดูแลตนเองเพื่อจัดการอาการชาปลายมือปลายเท้าได้จริง และเป็นพื้นฐานในการพัฒนาแนวทางการจัดการหรือโปรแกรมส่งเสริมความรู้ด้านสุขภาพที่จำเพาะเจาะจง สำหรับผู้ป่วยกลุ่มนี้ เพื่อให้ผู้ป่วยมีทักษะการดูแลตนเองที่ถูกต้องและลดผลกระทบจากอาการชาได้จริง⁴

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความรู้ด้านสุขภาพของผู้ป่วยมะเร็งนรีเวชที่เกิดอาการชาปลายมือปลายเท้าจากการได้รับยาเคมีบำบัดกลุ่ม Paclitaxel
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ด้านสุขภาพกับอาการชาปลายมือปลายเท้าจากการได้รับยาเคมีบำบัดกลุ่ม Paclitaxel ของผู้ป่วยมะเร็งนรีเวช

คำนิยามศัพท์

ความรู้ด้านสุขภาพ (health literacy) หมายถึง ความรู้ของผู้ป่วยมะเร็งนรีเวชที่รักษาด้วยการได้รับยาเคมีบำบัดกลุ่ม Paclitaxel ที่มีผลต่อกระบวนการคิด การอ่าน การฟัง การเขียน ผ่านทางทักษะการพูดคุยการซักถามรวมถึงความสามารถในการค้นหา ข้อมูลและเข้าถึงข้อมูล การวิเคราะห์ ข้อมูล และการตัดสินใจเลือกปฏิบัติสิ่งที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมสุขภาพเพื่อนำมาปฏิบัติเพื่อบรรเทาอาการชาปลายมือปลายเท้า โดยจำแนกเป็นแต่ละองค์ประกอบ 6 ด้าน ดังนี้

1. ความรู้ความเข้าใจ หมายถึง ความเข้าใจในข้อมูลสาระสำคัญต่าง ๆ มีความสามารถในการจดจำเพื่อนำมาปฏิบัติ
2. การเข้าถึงข้อมูลสุขภาพ หมายถึง ความสามารถในการค้นหาข้อมูล เลือกแหล่งข้อมูล และรู้วิธีการค้นหาข้อมูลในการดูแลอาการชาปลายมือปลายเท้า เพื่อให้ได้ข้อมูลและสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับปัญหาทางสุขภาพที่ต้องการ
3. การสื่อสารเพื่อพัฒนาสุขภาพ หมายถึง ความสามารถ พูด ฟัง อ่าน และเขียนข้อมูลด้านสุขภาพ โดยสามารถสื่อสาร ทำความเข้าใจ อธิบาย หรือแนะนำให้ผู้อื่นเข้าใจรวมถึงสามารถชักจูง โน้มน้าวให้ผู้อื่นยอมรับในพฤติกรรมสุขภาพที่ถูกต้อง
4. การจัดการเงื่อนไขทางสุขภาพของตนเอง หมายถึง ความสามารถในการกำหนดเป้าหมายในการปฏิบัติตัว ที่เกี่ยวกับการดูแลอาการชาปลายมือปลายเท้าและสามารถปฏิบัติตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ รวมถึงมีการทบทวนและปรับเปลี่ยนวิธีการปฏิบัติตนบรรเทาอาการชาปลายมือปลายเท้า
5. การรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศ หมายถึง ความสามารถในการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลสุขภาพจากสื่อต่าง ๆ ที่ได้รับ สามารถวิเคราะห์และเปรียบเทียบวิธีการเลือกรับสื่อและประเมินถึงผลที่จะเกิดจากการตัดสินใจที่จะเกิดขึ้นกับตนเองและผู้อื่นได้
6. ทักษะการตัดสินใจ หมายถึง ความสามารถในการกำหนดทางเลือก และปฏิเสธหรือตัดสินใจเลือกพฤติกรรมที่จะปฏิบัติตัวเพื่อบรรเทาอาการชาปลายมือปลายเท้า

อาการชาปลายมือปลายเท้า⁵ หมายถึง อาการที่เสียการรับรู้ความเจ็บปวด ความรู้สึกร้อน เย็น และการสัมผัสหรือการสัมผัสอื่น แบ่งระดับความรุนแรงได้ 4 ระดับ ดังนี้

เกรด 1 : ไม่มีอาการแสดง สังเกตอาการยังไม่ต้องทำอะไร

เกรด 2 : มีอาการชาเล็กน้อย มีผลต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน เช่น การเตรียมอาหาร การหยิบจับสิ่งของ

เกรด 3 : มีอาการชารุนแรง มีข้อจำกัดในการช่วยเหลือตนเอง เช่น การอาบน้ำ การแต่งตัว การรับประทานอาหาร เข้าห้องน้ำ จะต้องมีคนคอยช่วย

เกรด 4 : มีอันตรายต่อชีวิต ต้องให้การช่วยเหลือโดยทันที

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนาแบบภาคตัดขวาง (cross-sectional descriptive study) เพื่อศึกษาความรู้ด้านสุขภาพของผู้ป่วยมะเร็งนรีเวชที่เกิดอาการชาปลายมือปลายเท้าจากการได้รับยาเคมีบำบัดกลุ่ม Paclitaxel โรงพยาบาลมะเร็งลพบุรี ระหว่างเดือนพฤษภาคม 2567 ถึง สิงหาคม 2567

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้ป่วยมะเร็งนรีเวชที่เกิดอาการชาปลายมือ ปลายเท้าจากการได้รับยาเคมีบำบัดกลุ่ม Paclitaxel ในโรงพยาบาลมะเร็งลพบุรี ในผู้ป่วยหญิงที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป จำนวน 81 ราย จากการคำนวณขนาดตัวอย่าง Estimating an Infinite Population Proportion เป็นการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (purposive sampling) โดยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามระหว่างเดือน พฤษภาคม 2567 ถึง สิงหาคม 2567 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติอนุมาน ได้แก่ สถิติทดสอบที และสหสัมพันธ์เพียร์สัน ขนาดตัวอย่างในการศึกษานี้ไม่ทราบจำนวนที่แน่นอนของผู้ป่วยมะเร็งนรีเวชที่เกิดอาการชาปลายมือปลายเท้าจากการได้รับยาเคมีบำบัดกลุ่ม Paclitaxel ทั้งหมด จึงทำการคำนวณโดยใช้สูตรคำนวณขนาดตัวอย่าง Estimating an Infinite Population Proportion ที่ระดับ .05 ค่าความเชื่อมั่น 95 การวิจัยนี้มีการพิทักษ์กลุ่มตัวอย่าง โดยผ่านการรับรองจากคณะกรรมการวิจัย และพิจารณาจริยธรรมในมนุษย์ โรงพยาบาลมะเร็งลพบุรี เมื่อวันที่ 27 มีนาคม 2567 เลขที่โครงการวิจัย REC 015/67

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเพื่อการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามที่สร้างและพัฒนาจากการทบทวนวรรณกรรมแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง และแบบประเมินแนวคิด ความรู้ด้านสุขภาพ 6 ขั้นตอน ของกองสุศึกษา กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข⁶ โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

1. แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ป่วย จำนวน 10 ข้อ ประกอบด้วยข้อความถาม อายุ ระยะของโรค สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ โรคประจำตัว ภาวะสุขภาพ จำนวนครั้งการรับยาเคมีบำบัด โดยลักษณะข้อความถามเป็นแบบเลือกตอบและเติมคำในช่องว่าง

2. แบบประเมินระดับความรุนแรงของอาการชา แบ่งเป็น 4 เกรด ดังนี้ เกรด 1 คือ ไม่มีอาการอะไรสังเกตอาการ ไม่ต้องทำอะไร เกรด 2 คือ มีอาการชาเล็กน้อย มีผลต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน เช่น การเตรียมอาหาร การจ่ายตลาด การหยิบจับสิ่งของ เกรด 3 คือ มีอาการชารุนแรง มีข้อจำกัดในการช่วยเหลือตนเอง จะต้องมีคนคอยช่วยเหลือ เช่น การอาบน้ำ การแต่งตัว การรับประทานอาหาร เข้าห้องน้ำ การกินยา เกรด 4 คือ มีอันตรายต่อชีวิตต้องให้การช่วยเหลือโดยทันที

3. แบบสอบถามการวัดความรู้ การรับรู้ความรู้สึก ความเชื่อมั่น ความสามารถ/ทักษะด้านสุขภาพของตนเอง 5 ส่วน จำนวน 43 ข้อคำถาม คือ ส่วนที่ 2 การเข้าถึงข้อมูลและบริการสุขภาพ เพื่อลดอาการชาปลายมือปลายเท้าจากการได้รับยาเคมีบำบัดกลุ่ม Paclitaxel 8 ข้อ ส่วนที่ 3 การเข้าใจข้อมูลและบริการสุขภาพที่เพียงพอต่อการปฏิบัติเพื่อลดอาการชาปลายมือปลายเท้าจากการได้รับยาเคมีบำบัด

กลุ่ม Paclitaxel 5 ข้อ ส่วนที่ 4 การตรวจสอบข้อมูลและบริการสุขภาพเพื่อลดอาการชาปลายมือปลายเท้าจากการได้รับยาเคมีบำบัดกลุ่ม Paclitaxel 6 ข้อ ส่วนที่ 5 การสื่อสารและการสนับสนุนทางสังคมเพื่อลดอาการชาปลายมือปลายเท้าจากการได้รับยาเคมีบำบัดกลุ่ม Paclitaxel 14 ข้อ ส่วนที่ 6 การจัดสุขภาพตนเอง เพื่อลดอาการชาปลายมือปลายเท้าจากการได้รับยาเคมีบำบัด กลุ่ม Paclitaxel 10 ข้อ มีลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (rating scale) ใช้มาตราวัดแบบลิเคิร์ต (likert scale) โดยแบ่งเป็น 5 ระดับ (1 = ตรงกับความคิดเห็นน้อยที่สุด ถึง 5 = ตรงกับความคิดเห็นมากที่สุด)

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้มีการทดสอบความเที่ยงตรง (validity) และความเชื่อมั่น (reliability) ดังนี้

1. ความเที่ยงตรง (validity) ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามข้อมูลทั่วไป แบบประเมินระดับความรุนแรงของอาการชา และแบบสอบถามความรู้ที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องไปให้ผู้เชี่ยวชาญ รวม 3 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องและเหมาะสมของภาษาและความครอบคลุมของเนื้อหา จากนั้นนำเครื่องมือมาหาความเที่ยงตรงของเนื้อหา โดยการตรวจสอบด้านคุณภาพของข้อคำถามที่มีรายละเอียดในประเด็นต่าง ๆ เพื่อปรับปรุงแก้ไข และนำมาคำนวณค่าดัชนีความตรงของเนื้อหา (IOC) ให้ได้ค่าเฉลี่ยที่ยอมรับได้มากกว่า 0.5 และจากการประเมินความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา พบว่าทุกข้อคำถามมีค่า IOC (Index of Item Objective Congruence) โดยรวมเท่ากับ 0.98 ทั้งหมด

2. ความเชื่อมั่น (reliability) ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามทั้ง 3 แบบที่สร้างขึ้นมาทำการปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ ให้เหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษา ผู้วิจัยนำแบบสอบถามเพื่อใช้เก็บข้อมูลทั้ง 6 ส่วน มาตรวจสอบความเชื่อมั่นโดยใช้สูตรหาสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาช (Cronbach's Coefficient Alpha) มีค่าเท่ากับ 0.94 ทั้ง 3 แบบสอบถาม

สถิติและการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ป่วย ภาวะสุขภาพ ระดับการชา จำนวนครั้งการรับยาเคมีบำบัด ใช้สถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistic) ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. การวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ ระหว่างความรู้ด้านสุขภาพกับอาการชาปลายมือปลายเท้าจากการได้รับยาเคมีบำบัดกลุ่ม Paclitaxel ของผู้ป่วยมะเร็งบริเวณที่เกิดอาการชาปลายมือปลายเท้า ได้มีการทดสอบการกระจายตัวของข้อมูล แล้วพบว่ามีการกระจายตัวของข้อมูลเป็นแบบโค้งไม่ปกติ จึงใช้สถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ แบบ Spearman Rank Correlation Coefficient

ผลการศึกษา

1. ความรู้ด้านสุขภาพของผู้ป่วยมะเร็งบริเวณที่เกิดอาการชาปลายมือปลายเท้าจากการได้รับยาเคมีบำบัดกลุ่ม Paclitaxel

1.1 ข้อมูลทั่วไป

ผลการศึกษาข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามคุณลักษณะส่วนบุคคล (N=81)

ลักษณะข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
อายุ (Mean±SD) (57.25±11.523)		
การศึกษา		
ไม่ได้เรียนหนังสือ	4	4.9
ประถมศึกษา	43	53.1
มัธยมศึกษาตอนต้น	7	8.6
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.	5	11.1
อนุปริญญาหรือเทียบเท่า/ปวส.	9	6.2
ปริญญาตรี	10	12.3
ปริญญาโทหรือสูงกว่า	3	3.7
สถานภาพสมรส		
โสด	14	17.3
คู่	43	53.1
หม้าย/หย่า/แยกกันอยู่	24	29.6
อาชีพ		
ใช้แรงงาน/ทำไร่/ทำนา/ทำสวน/รับจ้างทั่วไป	33	40.7
ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	11	13.6
พนักงานโรงงาน/บริษัทเอกชน	1	1.2
รับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ/พนักงานราชการ	10	12.3
ไม่ได้ทำงาน/อยู่บ้านเป็นแม่บ้าน	26	32.1
รายได้ (Mean±SD) (16122.22±49885.599)		
โรคประจำตัว		
ไม่มี	34	42
มี	47	58
สุขภาพใน 7 วันที่ผ่านมา		
ดีมาก	7	8.6
ดี	40	49.4
ค่อนข้างดี	18	22.2
ค่อนข้างไม่ดี	15	18.5
ไม่ดี	1	1.2

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามคุณลักษณะส่วนบุคคล (N=81) (ต่อ)

ลักษณะข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
ระยะของโรคมะเร็ง		
ระยะที่ 1	11	13.6
ระยะที่ 2	8	9.9
ระยะที่ 3	30	3.7
ระยะที่ 4	23	28.4
ไม่ทราบ/ไม่สามารถระบุได้	9	11.1
ระดับอาการชา		
เกรด 2	71	87.7
เกรด 3	10	12.3
ได้รับยาเคมีบำบัดครั้งที่		
ครั้งที่ 1	3	3.7
ครั้งที่ 2	5	6.2
ครั้งที่ 3	7	8.6
ครั้งที่ 4	5	6.2
ครั้งที่ 5	5	6.2
ครั้งที่ 6	36	44.4
ครั้งที่ 7	3	3.7
ครั้งที่ 8	8	9.9
ครั้งที่ 9	4	4.9
ครั้งที่ 10	1	1.2
ครั้งที่ 11	1	1.2
ครั้งที่ 12	3	3.7

ข้อมูลทั่วไปพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีอายุเฉลี่ย 57.2 ± 11.52 ปี ส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส ร้อยละ 53.1 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 53.1 อาชีพใช้แรงงาน ทำไร่ ทำนา ทำสวน รับจ้างทั่วไป ร้อยละ 40.7 ข้อมูลด้านสุขภาพและโรคประจำตัว ผู้ป่วยส่วนใหญ่ไม่มีโรคประจำตัว ร้อยละ 58 ระยะของโรคมะเร็งส่วนใหญ่ระยะที่ 2 ร้อยละ 37.0 ครอบารรักษาด้วยยาเคมีบำบัด (Paclitaxel) ส่วนใหญ่รอบที่ 6 ร้อยละ 44.4 ข้อมูลรอบที่ 6 ขึ้นไปมีความถี่สูง แสดงถึงการรักษาที่ต่อเนื่องยาวนาน

1.2 ความรอบรู้ด้านสุขภาพของผู้ป่วยมะเร็งนรีเวชที่เกิดอาการชาปลายมือปลายเท้าจากการได้รับยาเคมีบำบัดกลุ่ม Paclitaxel

ผลการศึกษาความรอบรู้ด้านสุขภาพของผู้ป่วยมะเร็งนรีเวชที่เกิดอาการชาปลายมือปลายเท้าจากการได้รับยาเคมีบำบัดกลุ่ม Paclitaxel ของกลุ่มตัวอย่าง ดังตารางที่ 2

พฤติกรรม การดูแลตนเอง	ระดับความคิดเห็นโดยรวมแต่ละด้าน		
	Mean	SD	ความหมาย
การเข้าถึงข้อมูลและบริการสุขภาพเพื่อลดอาการชาปลายมือปลายเท้าจากการได้รับยาเคมีบำบัดกลุ่ม Paclitaxel	2.78	1.19	ปานกลาง
การเข้าใจข้อมูลและบริการสุขภาพที่เพียงพอต่อการปฏิบัติเพื่อลดอาการชาปลายมือปลายเท้าจากการได้รับยาเคมีบำบัดกลุ่ม Paclitaxel	2.84	1.06	ปานกลาง
การตรวจสอบข้อมูลและบริการสุขภาพเพื่อลดอาการชาปลายมือปลายเท้าจากการได้รับยาเคมีบำบัดกลุ่ม Paclitaxel	3.03	1.17	ปานกลาง
การสื่อสารและการสนับสนุนทางสังคมเพื่อลดอาการชาปลายมือปลายเท้าจากการได้รับยาเคมีบำบัดกลุ่ม Paclitaxel	2.83	1.12	ปานกลาง
การจัดการสุขภาพตนเองเพื่อลดอาการชาปลายมือปลายเท้าจากการได้รับยาเคมีบำบัดกลุ่ม Paclitaxel	2.82	1.12	ปานกลาง

ผลการศึกษาพบว่า ความรอบรู้ทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง แต่การมีค่าเฉลี่ยใกล้เคียงกับขีดจำกัดล่าง โดยเฉพาะด้านการเข้าถึงข้อมูล ซึ่งให้ถึงความจำเป็นในการพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมความรู้ด้านสุขภาพเพื่อเพิ่มทักษะของผู้ป่วย โดยเฉพาะการช่วยให้ผู้ป่วยเข้าถึงข้อมูลและบริการที่ถูกต้องได้ง่ายขึ้นเพื่อนำไปสู่การจัดการสุขภาพตนเองที่มีประสิทธิภาพมากขึ้นต่อไป

2. การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรอบรู้ด้านสุขภาพกับอาการชาปลายมือปลายเท้าจากการได้รับยาเคมีบำบัดกลุ่ม Paclitaxel ของผู้ป่วยมะเร็งนรีเวช โรงพยาบาลมะเร็งลพบุรี

2.1 ความสัมพันธ์ระหว่างความรอบรู้ด้านสุขภาพเกี่ยวกับอาการชาปลายมือปลายเท้าจากการได้รับยาเคมีบำบัดกลุ่ม Paclitaxel ของผู้ป่วยมะเร็งนรีเวช

เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรอบรู้ด้านสุขภาพกับการดูแลตนเองเมื่อเกิดอาการชาปลายมือปลายเท้าจากการได้รับยาเคมีบำบัดกลุ่ม Paclitaxel ของผู้ป่วยมะเร็งนรีเวช พบว่า ด้านการเข้าถึงข้อมูลและบริการสุขภาพเพื่อลดอาการชาปลายมือปลายเท้า ด้านการเข้าใจข้อมูลและบริการสุขภาพที่เพียงพอเพื่อลดอาการชาปลายมือปลายเท้า ด้านการตรวจสอบข้อมูลและบริการสุขภาพเพื่อลดอาการชาปลายมือปลายเท้า ด้านการสื่อสารและการสนับสนุนทางสังคมเพื่อลดอาการชาปลายมือปลายเท้า และด้านการจัดการสุขภาพตนเอง เพื่อลดอาการชาปลายมือปลายเท้าทั้งหมด ไม่มีความสัมพันธ์กับอาการชาปลายมือปลายเท้าจากการได้รับยาเคมีบำบัดกลุ่ม Paclitaxel ของผู้ป่วยมะเร็งนรีเวช โรงพยาบาลมะเร็งลพบุรี ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างความรอบรู้ด้านสุขภาพกับอาการชาปลายมือปลายเท้าจากการได้รับยาเคมีบำบัดกลุ่ม Paclitaxel ของผู้ป่วยมะเร็งนรีเวช โรงพยาบาลมะเร็งลพบุรี

ตัวแปร	อาการชา	
	r	P-value
ความรอบรู้ด้านสุขภาพกับอาการชาปลายมือปลายเท้าจากการได้รับยาเคมีบำบัดกลุ่ม Paclitaxel ของผู้ป่วยมะเร็งนรีเวช	-0.089	0.429
- ด้านการเข้าถึงข้อมูลและบริการสุขภาพเพื่อ ลดอาการชาปลายมือปลายเท้าจากการ ได้รับยาเคมีบำบัดกลุ่ม Paclitaxel	-0.064	0.568
- ด้านการเข้าใจข้อมูลและบริการสุขภาพที่เพียงพอ ต่อการปฏิบัติเพื่อลด อาการชาปลายมือปลายเท้า จากการได้รับยาเคมีบำบัดกลุ่ม Paclitaxel	-0.177	0.115
- ด้านการตรวจสอบข้อมูลและบริการสุขภาพเพื่อลด อาการชาปลายมือปลายเท้าจากการได้รับยาเคมี บำบัดกลุ่ม Paclitaxel	-0.109	0.331
- ด้านการสื่อสารและการสนับสนุนทางสังคมเพื่อลด อาการชาปลายมือปลายเท้าจากการได้รับยาเคมีบำบัดกลุ่ม Paclitaxel	-0.087	0.441
- ด้านการจัดการสุขภาพตนเองเพื่อลดอาการชาปลายมือปลายเท้าจากการ ได้รับยาเคมีบำบัด กลุ่ม Paclitaxel	-0.025	0.825

2.2 ความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลทั่วไปของผู้ป่วยมะเร็งนรีเวชกับอาการชาปลายมือปลายเท้าจากการได้รับยาเคมีบำบัดกลุ่ม Paclitaxel

เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลทั่วไปของผู้ป่วยมะเร็งนรีเวช ด้านระดับการศึกษา สถานภาพ อาชีพ โรคประจำตัว สุขภาพในช่วง 7 วันที่ผ่านมา และระยะของโรคมะเร็ง นรีเวชกับการดูแลตนเองเมื่อเกิดอาการชาปลายมือปลายเท้า จากการได้รับยาเคมีบำบัดกลุ่ม Paclitaxel ทุกด้าน ไม่มีความสัมพันธ์กัน ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 4 ความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลทั่วไปของผู้ป่วยมะเร็งนรีเวชกับอาการชาปลายมือปลายเท้าจากการได้รับยาเคมีบำบัดกลุ่ม Paclitaxel

ตัวแปร	อาการชา	
	r	P-value
ระดับการศึกษา	-.103	.360
สถานภาพ	.039	.730
อาชีพ	-.070	.532
โรคประจำตัว	.091	.419
สุขภาพในช่วง 7 วันที่ผ่านมา	.046	.685
ระยะของโรคมะเร็งนรีเวช	.087	.440

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าผู้ป่วยมะเร็งนรีเวชที่ได้รับยาเคมีบำบัดกลุ่ม Paclitaxel มีความรอบรู้ด้านสุขภาพโดยรวมเกี่ยวกับการดูแลตนเองเมื่อมีอาการชาปลายมือปลายเท้าอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=2.86$) แสดงให้เห็นว่าระดับความสามารถในการเข้าถึง ทำความเข้าใจ และนำข้อมูลสุขภาพไปใช้ในผู้ป่วยไทยโดยทั่วไป ยังคงอยู่ในระดับที่ต้องได้รับการส่งเสริม ดังนั้นบุคลากรสุขภาพจึงควรเร่งพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมความรู้ด้านสุขภาพ โดยเน้นกลยุทธ์การสื่อสารที่ง่าย ตรงประเด็น และเพิ่มช่องทางการเข้าถึงข้อมูล ที่สอดคล้องกับระดับการศึกษาและบริบททางสังคมของผู้ป่วย เพื่อยกระดับพฤติกรรมการดูแลตนเองเมื่อเกิดอาการชาปลายมือปลายเท้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของวรรณรัตน์ รัตนวรางค์ และวิทยา จันทรทา⁷ ศึกษาความรู้ด้านสุขภาพผู้สูงอายุที่เป็นเบาหวานชนิดที่ 2 ในชุมชนไทย พบว่า ความรู้ด้านสุขภาพโดยรวมอยู่ในระดับปานกลางเช่นกัน ($\bar{x}=2.68$) ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า การเพิ่มความรู้ด้านสุขภาพในผู้ป่วยเบาหวานจะช่วยปรับปรุงพฤติกรรมการดูแลตนเองให้ดีขึ้น และส่งผลให้ระดับน้ำตาลในเลือดลดลงตามไปด้วย แสดงให้เห็นถึงความจำเป็นในการให้พยาบาลและทีมสุขภาพสหสาขาวิชาชีพเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพ เพื่อสนับสนุนการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดในกลุ่มผู้ป่วยดังกล่าว การวิเคราะห์จุดอ่อนด้านการเข้าถึงข้อมูลและบริการสุขภาพ การเข้าถึงข้อมูลเป็นปัจจัยสำคัญต่อการปฏิบัติ ค่าเฉลี่ยของด้านการเข้าถึงข้อมูลและบริการสุขภาพที่ต่ำที่สุด ($\bar{x}=2.78$) ถือเป็นประเด็นสำคัญที่ต้องเน้นย้ำ การเข้าถึงข้อมูลถือเป็นรากฐานของความรู้ด้านสุขภาพ เพราะหากผู้ป่วยไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลได้ ย่อมส่งผลกระทบต่อเนื่องไปยังความสามารถในการทำเข้าใจ และการนำไปใช้ในการจัดการอาการชาปลายมือปลายเท้า เชื่อมโยงกับข้อมูลกลุ่มตัวอย่าง จากข้อมูลทั่วไปที่พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการศึกษาในระดับ ประถมศึกษา และประกอบอาชีพที่ใช้แรงงาน ซึ่งเป็นกลุ่มที่มักมีรายได้ไม่สูงนัก ปัจจัยเหล่านี้ถือเป็นปัจจัยทางสังคมและที่มีงานวิจัยทั่วโลกยืนยันว่าเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการเข้าถึงข้อมูลสุขภาพที่มีคุณภาพ และอาจทำให้การใช้คำศัพท์หรือรูปแบบการนำเสนอข้อมูลทางการแพทย์ที่มีความซับซ้อน กลายเป็นกำแพงขวางกั้นความเข้าใจได้

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ด้านสุขภาพกับอาการชาปลายมือปลายเท้าจากการได้รับยาเคมีบำบัดกลุ่ม Paclitaxel ของผู้ป่วยมะเร็งนรีเวช พบว่าความรู้ด้านสุขภาพโดยรวม ไม่มีความสัมพันธ์กับอาการชาปลายมือปลายเท้า ($r=-0.089$, $P=0.429$) จากผลการศึกษาควรมีการวิเคราะห์เพิ่มเติมว่าความรู้ด้านสุขภาพมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการจัดการอาการชาปลายมือปลายเท้าหรือไม่ เช่น ความรู้ด้านสุขภาพสูงสัมพันธ์กับการใช้ถุงมือเย็น/ถุงเท้าเย็น การรายงานอาการต่อแพทย์เร็วขึ้น หรือการปรับเปลี่ยนกิจกรรมในชีวิตประจำวันเพื่อลดความเสี่ยงการเกิดอุบัติเหตุจากการชาหรือไม่ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาในส่วนที่ 2 ที่ความรู้ด้านสุขภาพสัมพันธ์กับการดูแลตัวเอง สอดคล้องกับการศึกษาของ สุพัตรา เชาวไวย และคณะ⁸ ได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ด้านสุขภาพกับพฤติกรรมการดูแลตนเองและคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยโรคไตวายเรื้อรัง ระยะที่ 1-2 ผลการศึกษา

พบว่า ความรอบรู้ด้านสุขภาพโดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง และไม่มีความสัมพันธ์กับระดับคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยโรคไตวายเรื้อรังระยะเริ่มต้น

ความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลทั่วไปของผู้ป่วยมะเร็งนรีเวชด้านระดับการศึกษา สถานภาพ อาชีพ โรคประจำตัว สุขภาพในช่วง 7 วันที่ผ่านมา และระยะของโรคมะเร็งนรีเวชกับอาการขาปลายมือปลายเท้าจากการได้รับยาเคมีบำบัดกลุ่ม Paclitaxel ทุกด้านไม่มีความสัมพันธ์เช่นกันนั้น มีความสอดคล้องกับกลไกทางสรีรวิทยาของยา Paclitaxel ที่มีผลกระทบต่อเส้นประสาทโดยตรงมากกว่าจะเป็นผลจากความรู้ความเข้าใจของผู้ป่วย นอกจากนี้ยังมีปัจจัยอื่น ๆ ที่เข้ามาเกี่ยวข้อง เช่น ปริมาณยา จำนวนรอบที่รับยาเคมีบำบัด เป็นต้น อย่างไรก็ตามข้อมูลนี้ได้เน้นย้ำถึงบทบาทที่แตกต่างกันของความรอบรู้ด้านสุขภาพ ซึ่งควรถูกนำไปใช้เพื่อปรับปรุง พฤติกรรมการจัดการอาการและการดูแลตนเองของผู้ป่วยเป็นหลัก ไม่ใช่เพื่อทำนายการเกิดอาการ การไม่พบความสัมพันธ์กับข้อมูลทั่วไปยังชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นที่ทีมสุขภาพจะต้องใช้วิธีการสื่อสารที่ครอบคลุม เพื่อให้มั่นใจว่าผู้ป่วยทุกคนสามารถเข้าถึงและใช้ข้อมูลการดูแลตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพที่สุด สอดคล้องกับผลการศึกษาของ พิชญ์ศุภาภานต์ ไต่เมฆ และคณะ⁹ ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ การนับถือศาสนา ระดับการศึกษา สถานภาพการสมรส อาชีพรายได้เฉลี่ยต่อเดือน และประวัติการเป็นโรคมะเร็งของคนในครอบครัวไม่มีความสัมพันธ์กับความรอบรู้ด้านสุขภาพ

สรุป

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ด้านสุขภาพกับอาการชาปลายมือปลายเท้าจากการได้รับยาเคมีบำบัดกลุ่ม Paclitaxel ของผู้ป่วยมะเร็งนรีเวช สรุปผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ความรอบรู้ด้านสุขภาพของผู้ป่วยมะเร็งรังไข่ที่เกิดอาการชาปลายมือปลายเท้าจากการได้รับยาเคมีบำบัดกลุ่ม Paclitaxel ทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ การเข้าถึงข้อมูลและบริการสุขภาพเพื่อลดอาการชาปลายมือปลายเท้า ด้านการเข้าใจข้อมูลและบริการสุขภาพที่เพียงพอเพื่อลดอาการชาปลายมือปลายเท้า ด้านการตรวจสอบข้อมูลและบริการสุขภาพเพื่อลดอาการชาปลายมือปลายเท้า ด้านการสื่อสารและการสนับสนุนทางสังคมเพื่อลดอาการชาปลายมือปลายเท้า และด้านการจัดการสุขภาพตนเองเพื่อลดอาการชาปลายมือปลายเท้า

2. ความรอบรู้ด้านสุขภาพด้านต่าง ๆ ไม่มีความสัมพันธ์กับอาการชาปลายมือปลายเท้าจากการได้รับยาเคมีบำบัดกลุ่ม Paclitaxel ของผู้ป่วยมะเร็งนรีเวช โรงพยาบาลมะเร็งลพบุรี ($r=-0.089$, $P=0.429$)

ข้อเสนอแนะ

ควรส่งเสริมให้มีการเพิ่มระดับความรู้ด้านสุขภาพ ควรดำเนินการผ่านการสร้างโอกาสการเข้าถึงข้อมูลและบริการสุขภาพ โดยการจัดตั้งแวตลอมและระบบบริการในโรงพยาบาลให้มีประสิทธิภาพ มีช่องทางการเข้าถึงข้อมูลที่จะตรวจ ปรับกระบวนการสื่อสารกับผู้ป่วย ตลอดจนสร้างสื่อสุขภาพที่มีข้อมูลเที่ยงตรง เชื่อถือได้ โดยเฉพาะข้อมูลผ่านสื่อที่โรงพยาบาลได้มีการพัฒนาขึ้น เช่น แอปพลิเคชันไลน์ออฟฟิศเชียล เว็บไซต์โรงพยาบาล เป็นต้น เพื่อเกิดพฤติกรรมสร้างเสริมสุขภาพที่ดีต่อผู้ป่วย

เอกสารอ้างอิง

1. Cancer Registry 2002-2022. สถาบันมะเร็งแห่งชาติ. ทะเบียนมะเร็งระดับโรงพยาบาล พ.ศ. 2564 [อินเทอร์เน็ต]. [เข้าถึงเมื่อ 2024 ม.ค. 2566]. เข้าถึงได้จาก https://www.nci.go.th/th/cancer_record/download/HOSPITAL-BASED_2021.pdf
2. รัชดา พันธุ์ชัยโตชะ, บัวหลวง สำแดงฤทธิ์. ความรุนแรงของอาการในผู้ป่วยมะเร็งนรีเวชที่ได้รับเคมีบำบัดสูตร Paclitaxel และ Carboplatin. วารสารพยาบาลและสุขภาพ. 2559;34(2):49-57.
3. Griswold J, Wagner M, Hsieh J. Patient-reported strategies for prevention and treatment of chemotherapy-induced peripheral neuropathy. Support Care Cancer. 2023;31(5):306.
4. Mun S, Park H. The impact of peripheral neuropathy symptoms, self-care ability, and disturbances to daily life on quality of life among gynecological cancer patients undergoing chemotherapy: a cross-sectional survey. Korean J Women Health Nurs. 2022;28(4):296-306.
5. คู่มือการดูแลตนเองเมื่อมีอาการชาปลายมือปลายเท้า จากการได้รับยาเคมีบำบัด.pdf [อินเทอร์เน็ต]. [เข้าถึงเมื่อ 2024 มี.ค. 2566]. เข้าถึงได้จาก: <https://www.lopburicancer.in.th/document/opd>
6. กองสุขศึกษา กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ. การประเมินความรอบรู้ด้านสุขภาพและพฤติกรรมสุขภาพ. [อินเทอร์เน็ต]. 2561 [เข้าถึงเมื่อ 10 ม.ค. 2566]. เข้าถึงได้จาก <http://www.hed.go.th>
7. วรณรัตน์ รัตนวรงค์, บัวหลวง สำแดงฤทธิ์. ความฉลาดทางสุขภาพด้านพฤติกรรม的自我ดูแลตนเองกับการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 จังหวัดชัยนาท. ว. วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครราชสีมา. 2561;24(2):34-51.
8. สุพัตรา เชาวไวย, กิตติพงษ์ พลทิพย์, วิราพร สืบสุนทร, จิรวรรณ ชาประดิษฐ์. ความสัมพันธ์ระหว่างความรอบรู้ด้านสุขภาพกับพฤติกรรม的自我ดูแลตนเองและคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยโรคไตวายเรื้อรังระยะที่ 1-2. วารสารการแพทย์โรงพยาบาลศรีสะเกษ สุรินทร์ บุรีรัมย์. 2566;38(1):11-20.
9. พิชญ์ศุภาภรณ์ ไต่เมฆ, ประรณนา กันทอน. ความสัมพันธ์ระหว่างความรอบรู้ด้านสุขภาพกับพฤติกรรมสร้างเสริมสุขภาพของผู้ป่วยโรคมะเร็งที่ได้รับยาเคมีบำบัดในศูนย์การแพทย์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี. วารสารความปลอดภัยและสุขภาพ [อินเทอร์เน็ต]. 2021 [เข้าถึงเมื่อ 26 ม.ค. 2567]. เข้าถึงได้จาก: <https://he01.tci-thaijo.org/index.php/JSJ/article/view/247466>